

Bogdan Vidmar Z.T., Arhiv Demokracije

Letos poteka 75 let od umora duhovnikov Filipa Terčelja in Franca Krašne. V tem kratkem spominu nanju ne nameravam predstaviti njunega celotnega življenja, ampak se želim dotakniti le nekaterih okoliščin njune smrti in opozoriti na njuno aktualnost v našem času.

Filip Terčelj in Franci Krašna sta preganjana tudi danes

Spomenik mučencema prof. Filipu Terčelju in župniku Francu Krašni v Štulčevi grapi, na kraju, kjer sta bila zverinsko umorjena. Postavljen in blagoslovljen je bil 7. januarja 2016 ob 70. obletnici njune mučeniške smrti.

Najbolj izčrpno je celotno Terčeljevo življenje predstavil Ivan Albrecht v svoji knjigi Filip Terčelj. Duhovnik v primežu dveh svetovnih vojn in treh zločinskih režimov (Družina, 2017). Pomemben prispevek je glede razjasnitve okoliščin njune smrti seveda poleg številnih drugih pričevalcev prispevala sedaj upokojena učiteljica iz Železnikov Marija Gasser, ki raziskuje povojno dogajanje v vaseh pod Ratitovcem in v Davči. Zasluzna je, da je sistematično predstavila izginotja ljudi po končani 2. svetovni vojni in izgon prebivalcev iz Sorice, Spodnjih Danj, s Torke, iz Davče in z Zalega Loga v Avstrijo v decembru 1945. (Vasi pod Ratitovcem skozi čas, samozaložba, Železniki 2015; Božič v letu 1945, v: Železne niti 17, str. 1–24). Zanimivo se mi zdi, da tega niso narediti številni profesionalni zgodovinarji. Marija Gasser je to

naredila, ker je s temi ljudmi povezana in čuti njihovo bolečino, ki še vedno traja in jo naša družba še vedno ignorira. V svojih delih je prepričljivo predstavila, da je šlo za sistematično komunistično socialno revolucijo, saj so izginili so v glavnem gospodarji kmetij (gruntarji) in genocid nad prebivalci tirolskega porekla, ki so imeli nemške priimke. Menim, da bi moral njen prispevek dobiti mesto tudi v širši raziskavi o NOB in komunistični revoluciji na Slovenskem.

V vaseh pod Ratitovcem »izginjali ljudje«

Ob pisanju knjige Vasi pod Ratitovcem in postavitvi spominske plošče izginulim v Sorici (blagoslov je potekal 6. septembra 2015) je Marija Gasser ugotavljala, da je po vojni, 17. maja 1945, izginilo 24 mož. V svojih poznejših raziskavah je odkrila, da

ta seznam ni popoln. Izginilo je vsaj še osem domačinov, med njimi tudi duhovnik Fröhlich Franc (Gosarjev iz Zgornje Sorice; roj. 19. 5. 1901; mašniško posvečenje 29. 6. 1927; župnijski upravitelj v Kokri nad Kranjem). Otrokom so bili odvzeti očetje, ženam možje, materam sinovi. Otroci izginulih do danes ne vedo, kaj se je zgodilo z njihovimi očeti in kje so se končala njihova življenja – »lepo« spričevalo za povojne »napredne in pravične« oblasti!

V dneh okoli božiča leta 1945 se je odvijal krut izgon 125 prebivalcev teh krajev, od tega 79 otrok. Vsi so ostali brez doma, odvzeli so jim državljanstvo, razlašeni so bili premoženja, prepovedali so jim jezik, spremenili so jim njihove tirolske priimke. Desetletja so bili ti ljudje zapostavljeni, odrinjeni na rob, drugorazredni. Ob vrnitvi družin domov je pri Pavlinovih in Lukovih materama od vsega hudega odpovedalo srce. Pavlinova mati Ana Frelih se je po vrnitvi iz Koroške strla od bolečine, ko je izvedela, da so po vojni v Davči pokončali njenega sina Rudolfa (1921–1946) in njegovega prijatelja Venclja Freliha, ki sta se peš kot nemška mobiliziranca vrnila iz Rusije. Nepolnoletni otroci so tako ostali brez očeta in matere.

Zanimivo, da nam ideološki potomci akterjev teh grozodejstev 75 let pozneje, spet prav okoli božiča in ob 30. obletnici plebiscita za svobodno Slovenijo, želijo spet zavladati!

Moteča za povojno revolucionarno oblast

Razlikovati je treba med dejstvi in hipotezami. Marija Gasser ne pripoveduje pravljič, ampak navaja dejstva. S tem nočem reči, da pri raziskovalnem delu niso dovoljene hipoteze, sklepanje in intuitivno razmišljanje. Pomembno pa je, da med dejstvi in mnenji razlikujemo. Menim, da ni bistveno, po kateri poti sta Terčelj in Krašna hodila v trenutku aretacije, ali sta bila aretirana 6. ali 7. januarja 1946, katero domačijo sta nazadnje obiskala, kdaj,

Pred umorom
sta se zavzela za
domačine iz vasi pod
Ratitovcem, ki so jih
revolucionarne oblasti
odpeljale neznanu
kam in so »izginili«.

Letos mineva 75 let od krutega umora duhovnikov **Filipa Terčelja** in **Franci Krašne**.

ob kateri uri in v kateri cerkvi sta darovala zadnjo sv. mašo, kdaj sta bili njuni trupli prekopani ... Glede vseh teh vprašanj namreč obstajajo različna pričevanja. Vsekakor se o tem, kaj je resnica glede teh podrobnosti, ne moremo dogovoriti, ampak jo lahko v medsebojnem spoštovanju in potrpežljivosti le odkrivamo. Nekateri hočejo na vse mogoče načine uveljaviti svojo resnico in zmotno menijo, da je beatifikacija Terčelja in Krašne odvisna od tega. Vse to so sicer zanimive in pomembne podrobnosti, ki zaslužijo pošteno, pozorno in nepristransko raziskavo, a za proces beatifikacije, za katerega se nekateri goreče prizadevajo, niso bistvene.

Bistveno je njuno življenje. Pred umorom sta se zavzela za domačine iz vasi pod Ratitovcem, ki so jih revolucionarne oblasti odpeljale neznanu kam in so »izginili«. Sta bila umorjena zaradi tega, ker v času tega terorja nista molčala in sta pogumno spregovorila; ker so se revolucionarji bali, da bi genocid razkrila širnemu svetu; ker so hoteli z njunim umorom v kosti ljudi pognati še večji strah? Ali pa je bil njun umor že prej skrbno načrtovan? Odgovor na ta vprašanja je zavit v skrivnost. Ne vemo niti tega, ali so odločitev za njun umor sprejeli lokalni vosovci ali pa je prišlo navodilo za njun umor iz CK KPS. Terčelj in Krašna sta bila nekaterim članom CK vsekakor zelo dobro znana, zato ta možnost ni izključena. Dejstvo pa je, da sta se pogumno zavzela za preganjane ljudi. To ni hipoteza, to je dejstvo! Za Terčelja to ni bilo nekaj novega, saj se je za preganjane in obrobne ljudi zavzemal vse življenje. Bil je zaprt in konfiniran zaradi zavzemanja za Slovence pod fašizmom.

Filip Terčelj in Franci Krašna sta mučenca

Žal lansko leto v javnosti ni bila skoraj nič ozaveščena 100. obletnica obnovitve Zbora svečnikov sv. Pavla, tajne organizacije primorskih duhovnikov, ki si je prizadevala za ohranjanje Slovencev v času

fašizma. Zbor svečnikov sv. Pavla je bil ustanovljen že leta 1899, obnovljen pa januarja leta 1920 zaradi izredno težkih razmer, v katerih so se po 1. svetovni vojni znašli Slovenci v Italiji. Zakaj ta molk? Primorski duhovniki so se organizirano soočali s fašizmom prej, kot je nastala organizacija Tigr, in veliko prej, kot je začela proti fašizmu nastopati KP! Zanimivo, da se mnogi, ki danes neprestano opletajo s fašizmom, niso spomnili te obletnice.

Vedno znova se postavlja vprašanje, ali Filip Terčelj sodi na oltar ali ne. Je določena oblika protesta, nestrinjanja, kontrarevolucije in oporečništva upravičena ali ne? Je to, kar so počeli primorski duhovniki v Zboru svečnikov sv. Pavla in Filip Terčelj luciferski upor proti Bogu ali zavzemanje za evangelij, za to, kar oznanja Cerkev? V prvem primeru Filipa Terčelja nikakor ne moremo predlagati za blaženega. Sam seveda menim, da je Filip Terčelj mučenec, ki je naš priprošnjik v nebesih skupaj s sv. Štefanom, prvim mučencem Cerkve, ki je umrl v Jeruzalemu, in sv. Lovrencem, ki je bil mučen v Rimu.

Vprašanje, ki sem ga izpostavil, je tudi danes akutno aktualno. Prav tako sta aktualna Filip Terčelj in Franc Krašna ter naš odnos do njune mučeniške smrti.

Svet drvi v nov levičarski totalitarizmu

Svet drvi v nov totalitarizmu. Amerika je tik pred tem, da postane komunistična država. Kristjanov in pripadnikov drugih religij ne preganjajo le totalitarni sistemi na Kitajskem, v Nigeriji, Pakistanu ... Tudi v Evropi laicizem zahteva, da mora Cerkev utihniti, da na univerzah ne smejo poučevati krščanske bioetike, družbenega nauka Cerkve, krščanskega pogleda na spolnost in družino. Hkrati so nekatera usta polna besed o odprti družbi in dialogu. Kakšna farsa in hipokrizija! Cerkev po mnenju laicistov ne bi smela nasprotova-

ti državnim zakonom, ki zagovarjajo abortus, evtanazijo, istospolne poroke, nekaterim spornim ravnanjem OZN, Svetovne zdravstvene organizacije ...

Laicizem se trudi uveljaviti zakone, po katerih bo nasprotovanje abortusu, evtanaziji, vzgoji v duhu ideologije spola postalo kaznivo dejanje. Medijske diskretizacije škofov in duhovnikov, ki se zavzemajo za uradni nauk Katoliške cerkve, pa že potekajo. Ogrožena je svoboda govora. Kje so toliko opevana svoboda, enakost, toleranca, pluralizem in dialog?

Ali katoličani sploh še lahko vzgajamo svoje otroke v katoliški veri? Lahko kot duhovnik na prižnici še vedno oznanjam evangelij in nauk Cerkve? Kaj daje pripadnikom ideologije spola pravico, da tudi otroke krščanskih družin vzgajajo v njovi ideologiji? Kdo si je izmislil »politično korektnost«? Do kakšne mere sem lahko kristjan, da ne bom kaznovan? Lahko vsaj še mislim po svoje, ali pa ne smem niti tega več? Bo tudi to kaznivo, če bo uvedeno skeniranje možganov, kot napovedujejo teorije zarote in znanstvena fantastika, ki zadnje čase zgublja pomen, saj se le ta dogaja pred našimi očmi?

Je diktator tisti, ki oznanja evangelij in uči krščanski nauk, ali tisti, ki hočejo to prepovedati in onemogočiti?

Več kot očitno je, da smo med seboj razdeljeni tudi katoličani. Škofe in duhovnike, ki se prilagajajo novim časom, lahko skušam razumeti, občudujem njihove diplomatske spretnosti in mnoge njihove dosežke na različnih področjih. Ne morejo pa biti moji vzorniki, ne morem jim zaupati. Po mojem trdnem prepričanju Filip Terčelj kot »produkt« oziroma eden od »najzlahtnejših sadov« komunistične revolucije v Sloveniji sodi na vidno mesto v muzeju revolucije, prav tako pa tudi na oltarje naših cerkva. **D**

Mag. Bogdan Vidmar je duhovnik, publicist in duhovni pomočnik v Bovcu.